

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Стоян Анна Василівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТАНДАРТІВ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ	80
---	----

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Завальнюк Володимир Васильович</i> ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	83
<i>Мельничук Ольга Степанівна</i> СУЧАСНА ПРАВОВА ДОКТРИНА: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ.	85
<i>Антошина Ірина Володимирівна, Завальнюк Ірина Володимирівна</i> ПРАВО ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ.	88
<i>Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна</i> ТИПОЛОГІЯ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ.	89
<i>Ковбасюк Степан Валерійович</i> РІЗНОВИДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО АНАЛІЗУ В МЕТОДОЛОГІЇ ДЕРЖАВОЗНАВСТВА	92
<i>Кормич Анатолій Іванович</i> ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	94
<i>Кравченко Сергій Петрович</i> НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВИМІРИ.	96
<i>Личко Валерія Сергіївна</i> ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ВІДКРИТІ БАЗИ ДАНИХ ЯК РЕСУРСИ ПРАВНИЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	99
<i>Рязанов Михайло Юрійович</i> СПАДКОЄМНІСТЬ І ПРАВОВА СПАДЩИНА: ЗВ'ЯЗОК У РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	101
<i>Тищенко Юлія Валеріївна</i> ПРАВОВИЙ МІФ ЯК ФЕНОМЕН МЕДІАКУЛЬТУРИ	103
<i>Чувакова Ганна Михайлівна</i> АСПЕКТИ ТА КРИТЕРІЇ ДЕФЕКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ	106
<i>Іванчук Віра Євстафіївна</i> НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОГО МОНИТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ	108
<i>Березневич Вікторія Олександрівна</i> МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	110
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ	112
<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ЕВОЛЮЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: ВІД НАРОДНИХ РУХІВ ДО СУЧАСНИХ ІНСТИТУТІВ	114
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ КОДИФІКАЦІЇ	116
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА США: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	118
<i>Одарій Віктор Віталійович</i> НЕТИПОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ	121
<i>Слюсаренко Катерина Русланівна</i> ПРАВО БІОЕТИКИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	123

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> АВСТРІЙСЬКИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС 1797 Р.: ГЕНДЕРНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	126
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ «ЗНАТНОГО (ЗНАЧНОГО) ВІЙСЬКОВОГО ТОВАРИСТВА»	128
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЛЬЩІ ТА В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ.	129
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ.	132
<i>Шершенкова Вікторія Анатоліївна</i> ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	135
<i>Войцехівська Дарина Юріївна</i> ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОГО ЦАРАТУ ЩОДО КАТОЛИЦЬКИХ ГРОМАД ПІВДНЯ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – ХІХ СТ.	137

6. Вовк М. Культурно-історичний дискурс розвитку української фольклористики у класичних університетах другої половини XIX століття. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2021. Вип. 24. С. 79–96. DOI: 10.33989/2226-4051.2021.24.255901

Ключові слова: повномасштабна війна, історичні дослідження, українська наука, історична освіта, фольклористика.

Keywords: full scale war, historical studies, Ukrainian science, historical education, folkloristics.

Шершенькова Вікторія Анатоліївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри історії держави і права,

кандидат юридичних наук, доцент

ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Збройні сили є дуже важливою військовою озброєною організацією для будь-якої держави, оскільки вони забезпечують безпеку та оборону країни. Вони можуть відігравати рішучу роль у забезпеченні мирного співіснування з іншими країнами та у виконанні різних обов'язків на міжнародній арені.

Крім того, наявність сильних збройних сил забезпечує стабільність в країні. Важливо, щоб збройні сили були модернізовані, добре підготовлені та готові до будь-яких можливих загроз.

Так, Збройні сили України виконують завдання з оборони України, захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. Вони мають свою структуру та командування. З огляду на це, варто звернутися до історії формування збройних сил на нашій території, а саме у княжу добу.

Збройні сили Київської Русі мали певну свою структуру, до якої входили:

великокнязівська дружина, дружина місцевих князів та інших феодалів;

народне ополчення;

іноземні наймані загони.

Дружина була найважливішою складовою війська. На початку існування Київської Русі дружинники постійно перебували поруч зі своїм князем. Вони жили при дворі князя й одночасно були його радниками. Князі постачали дружину продовольством, одягом, зброєю [1, с. 13].

Основу дружини складала знать, яка становила так звану старшу дружину. Саме з рядів старшої дружини походили найважливіші представники князівської адміністрації – посадники, тисяцькі та ін. З часом представники старшої дружини почали називатися боярами. З поглибленням феодалних відносин вони осідали на землях, відривалися від князівського двору та перетворювалися на землевласників.

До розряду молодших дружинників у вигляді отроків, пасинків та дитячих входили, як правило, особи, які стояли поза родовою знаттю, але яких князь вважав цінними для військової справи. Саме з молодшої дружини, яка постійно перебувала при дворі князя, походили його охоронці, а також призначалися нижчі посадові особи.

Підвищеному захисту підлягали великокнязівські дружинники, які входили до структури збройних сил Київської Русі. Так, наприклад, стаття 1 Руської Правди (Коротка редакція) [2, с. 14] передбачала за вбивство гридина (дружинник, воїн), мечника (судовий агент з числа дружинників) відповідальність стягнення вири у розмірі 40 гривень.

За військову службу дружинники отримували земельні наділи, тому значну увагу Руська Правда приділяла захисту майна дружинників. Так, ст. 13 Руської Правди (Коротка редакція) [2, с. 19] передбачає відшкодування шкоди потерпілому, оскільки посягання на земельну ділянку дружинника вважалося небезпечним злочином.

Стаття 72 Руської Правди (Поширена редакція) [2, с. 72] відповідає ст. 34 Руської Правди (Коротка редакція), які захищали приватну власність, у тому числі й власність дружинників. Також відповідна стаття передбачала високий штраф на користь князя.

Руська Правда (Поширена редакція) передбачала й норми (наприклад, ст. 67) [2, с. 70], які захищали честь князівських дружинників. За пошкодження бороди призначався високий штраф 12 гривень (наприклад, у той час – за вбивство холопа був штраф 5 гривень). Якщо свідків не було, то відповідно штраф не сплачувався.

Стаття 91 Руської Правди (Поширена редакція) [2, с. 77] визначає спадкове право дружинників, після їх смерті майно переходить до синів. Якщо синів не має, то спадкове майно отримують дочки дружинників.

Якщо вдова дружинника вирішила вийти заміж, то у такому випадку вона отримує частину спадкового майна чоловіка, а інша частина буде належати дітям.

Переглянувши відповідні статті, можна стверджувати, що становище великокнязівських дружинників було привілейованим. Особливо це видно при дослідженні статей, що стосуються злочинів і покарань. Ще варто зазначити, що Руській Правді нічого не сказано про відповідальність дружинників, але у разі вчинення злочинів вони притягувалися до кримінальної відповідальності на загальних підставах.

Народне ополчення (вої) скликалося у випадках зовнішньої загрози для держави. Воно формувалося за територіальною системою і складалося безпосередньо з міщан і селян однієї території. Створювався мобілізаційний округ на чолі стояв тисяцький. Меншими округами керували соцькі. Пізніше його стали ділити на полки. Найнижчим округом були десятки, на чолі яких стояли десяцькі. Князь збирав народне ополчення перед військовим походом на віче і повідомляв про необхідність і важливість походу [1, с. 20].

Для проведення військових походів князі залучали іноземні наймані загони, які переважно складалися з варягів (скандинавські воїни). За певну плату вони виконували свої військові обов'язки.

Таким чином, Київська Русь мала достатньо розвинуту військову організацію. У ті часи збройні сили були надійним щитом від кочівників та опорою у об'єднанні середньовічної держави.

Список використаних джерел

1. Історія українського війська / Клуб приятелів української книжки ; опрацювали: І. Крип'якевич, М. Капустянський, Б. Гнатевич [та ін.]. 2-ге вид., допов. Вінніпег : Іван Тиктор, 1953. 832 с. URL: <http://surl.li/sgsjy>
2. Правда Руська Ярослава Мудрого: початок законодавства Київської Русі : навч. посіб. / уклад.: Г. Г. Демиденко, В. М. Єрмолаєв ; вступ. сл. В. Я. Тація. Харків : Право, 2014. 740 с.

Ключові слова: військо, дружина князя, народне ополчення, наймані загони, Київська Русь.

Keywords: army, prince's army, people's militia, mercenary units, Kyivan Rus.